

นวัตกรรมการจัดการภาครัฐกับกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์:
การทบทวนองค์ความรู้และประเภทของนวัตกรรม
Public Sector Management Innovation and Public Administration Paradigm:
The Review of Body of Knowledge and Types of Innovation

นิภาพรรณ เจนสันติกุล

Nipapan Jensantikul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

Corresponding Author, Email: nipajen@kku.ac.th

Received 20/03/2023 | Revised 23/04/2023 | Accepted 24/04/2023

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงความหมายและประเภทของนวัตกรรม และวิเคราะห์บทบาทของรัฐบาลและความเชื่อมโยงของกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์กับการจัดการนวัตกรรม เป็นการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารทางวิชาการ ผลการวิเคราะห์ พบว่า 1) นวัตกรรม เป็นกระบวนการของการพัฒนาความคิดโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ หรือจากการสร้างขึ้นใหม่ ประเภทของนวัตกรรม จำแนกเป็น 1.1) นวัตกรรมบริการ 1.2) นวัตกรรมการส่งมอบบริการ 1.3) นวัตกรรมการบริหาร/องค์การ 1.4) นวัตกรรมทางความคิด 1.5) นวัตกรรมเชิงนโยบาย 1.6) นวัตกรรมเชิงระบบ 1.7) นวัตกรรมด้านกระบวนการทัศน์ 1.8) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และ 1.9) นวัตกรรมกระบวนการ 2) นวัตกรรมจัดการภาครัฐมีความเชื่อมโยงกับรัฐประศาสนศาสตร์ คือ กระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่ 1-4 ในแต่ละกระบวนการทัศน์ได้สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารองค์การและการออกแบบโครงสร้างองค์การที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและประหยัด จึงเป็นการจัดการนวัตกรรมด้านกระบวนการช่วยลดเวลาทำงาน สร้างผลงานออกมามากขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ และสามารถทำงานแทนคนได้ สามารถผลิตผลงานคุณภาพหรือสร้างสรรค์พัฒนาสิ่งใหม่ในเวลาอันรวดเร็ว และในกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่ 5-6 สะท้อนให้เห็นถึงนวัตกรรมความคิด นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมเชิงระบบเพิ่มมากขึ้นในการพยายามปรับเปลี่ยนระบบราชการและเน้นการนำแนวคิดขององค์การภาคเอกชนมาใช้ ในหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับคนและเทคโนโลยีมากขึ้นและพยายามปรับโครงสร้างระบบราชการให้มีความยืดหยุ่นและการบริหารแบบเครือข่าย

คำสำคัญ: นวัตกรรม; การจัดการ; รัฐประศาสนศาสตร์; เทคโนโลยีดิจิทัล

Abstract

This academic paper aims to explain the meaning and types of innovation, and to analyze the role of government and the link between public administration paradigm with innovation management. It is a literature review from academic papers. The results of the analysis revealed that: 1) Innovation is the process of developing ideas by using available resources or by creating something new creation. The types of innovation are classified into 1.1) service innovation, 1.2) service delivery innovation, 1.3) management/organization innovation, 1.4) thinking innovation, 1.5) policy innovation, 1.6) system innovation, 1.7) paradigm innovation, 1.8) product innovation, and 1.9) process innovation. 2) Public management innovation is linked to public administration, which is represented by public administration paradigms 1–4. Each paradigm reflects organizational management and organizational structure design that focuses on efficiency, productivity, and economics. Therefore, process innovation management reduces work time, create a consistent and consistent workout, and can work for people able to produce quality work or create new developments in a short time. In public administration paradigms 5–6, it reflects thinking innovation, product innovation, process innovation, and systematic innovation, which are increasing in attempts to change the bureaucratic system and focus on the concept of private organizations used in government agencies, giving more importance to people and technology, and trying to restructure the bureaucracy to be more flexible and manage the network.

Keywords: Innovation; Management; Public Administration; Digital Technology

บทนำ

ในการบริหาร การปกครอง และการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนนั้นผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ รัฐบาล ซึ่งรัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องปรับรูปแบบการทำงานและนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุดในการให้บริการแก่ประชาชน ด้วยการขับเคลื่อนเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้จะต้องมีการปรับวิถีการทำงานและรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งภาครัฐบาลควรมีการจัดทำนวัตกรรมภาครัฐทั้งในทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานแบบดิจิทัล (ดุขฎี วรธรรมดุขฎี, 2564: 126) การนำนวัตกรรมมาใช้ในการแสดงให้เห็นถึงความใหม่ ความเป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, พัทธพงศ์ วัฒนสินธุ์, อัจฉรา จันทน์ฉาย และประกอบ คุปรัตน์, 2553: 51) อย่างไรก็ตามระบบราชการไทย ยังมีขนาดและบทบาทที่ไม่เหมาะสมกับภารกิจของรัฐ ซึ่งระบบราชการเองทำหน้าที่หลากหลายทั้งเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ ควบคุมกำกับ และทำหน้าที่ปฏิบัติการ ทำให้ขนาดของภาครัฐขยายตัวออกไปอย่างไร้ขีดจำกัด ส่งผลให้งบประมาณค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเพิ่มสูงขึ้นในขณะที่สัดส่วนของงบลงทุนมีจำนวนมีน้อยลงตามลำดับ (ฉัตรสุตา ชัยโณม, จักรี ศรีจารุเมธิญาณ และชุลีพร นาหัวนิล, 2564: 243) เพื่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพของภาครัฐให้ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง

การพลิกโฉมภาครัฐหรือระบบราชการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและรองรับโมเดลการพัฒนาประเทศไทย 4.0 โดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนจึงเป็นการทำให้ระบบราชการสามารถเป็นที่ไว้วางใจและเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ (พิรดาว สุจริตพันธ์ และเพ็ญศรี ฉิรินัง, 2565: 385) โดยมีรายละเอียด คือ

1) เปิดกว้าง และเชื่อมโยงกัน โดยต้องมีความเปิดเผยโปร่งใสในการทำงาน บุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการหรือมีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน และสามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ตลอดจนเปิดกว้างให้กลไกหรือภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมและโอนถ่ายภารกิจที่ภาครัฐไม่ควรดำเนินการเองออกไปให้แก่ภาคส่วนอื่น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทน โดยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างให้สอดคล้องกับการทำงานในแนวระนาบในลักษณะของเครือข่ายมากกว่าตามสายการบังคับบัญชาในแนวดิ่ง (น้ำทิพย์ วิชาวิน, 2558: 123) ขณะเดียวกันก็ยังคงเชื่อมโยงการทำงานภายในภาครัฐด้วยกันเองให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกันไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

2) ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยต้องทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า ตั้งคำถามกับตนเองเสมอว่า ประชาชนจะได้อะไร มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาความต้องการ และตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยไม่ต้องรอให้ประชาชนเข้ามาติดต่อขอรับบริการหรือร้องขอความช่วยเหลือจากทางราชการ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากข้อมูลของทางราชการ และระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกโดยมีการเชื่อมโยงกันเองของทางราชการเพื่อให้บริการต่าง ๆ สามารถเสร็จสิ้นในจุดเดียว ประชาชนสามารถเรียกใช้บริการของทางราชการได้ตลอดเวลาตามความต้องการของตนและผ่านการติดต่อได้หลายช่องทางผสมผสานกันไม่ว่าจะมาติดต่อด้วยตนเอง อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์มือถือ เช่น การให้บริการภาครัฐผ่าน e-Service ได้แก่ 1) การปรับบทบาทภาครัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางด้านดิจิทัลแบบครบวงจร 2) การยกระดับขีดความสามารถทางดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐ 3) การลงทุนทางเทคโนโลยีดิจิทัล 4) การสร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นของภาคประชาชนต่อระบบ e-Service ของภาครัฐ การให้บริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government e-Service) มิติใหม่ของการให้บริการภาครัฐเพื่อประชาชนในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับการให้บริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้กับประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางให้กับประชาชนในการติดต่อและขอรับบริการจากภาครัฐ ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วและประหยัดผ่านช่องทางออนไลน์ แทนการเดินทางมาติดต่อที่หน่วยงานหรือสำนักงาน รวมถึงช่วยลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลและบริการภาครัฐต่าง ๆ ได้ (อนุวัฒน์ ทองแสง, อนุพันธ์ เรืองพรวิสุทธิ ปุณณดา ทรงอิทธิสุข และโชติ บัณฑิตน์, 2565: 129)

3) มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย โดยต้องทำงานอย่างเตรียมการณ้ไว้วางหน้า มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง สร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่มและประยุกต์ องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามามีใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน เพื่อสร้างคุณค่า มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันเวลา ตลอดจนเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง และปรับตัวเข้าสู่สภาพความเป็นสำนักงานสมัยใหม่รวมทั้งทำให้ข้าราชการมีความผูกพันต่อการปฏิบัติราชการและปฏิบัติ

หน้าที่ได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทของตน (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2560: 4; พิศาว สุจริตพันธ์ และเพ็ญศรี จิรินัง, 2565: 390-391)

ทั้งนี้ความสำเร็จของการพัฒนาไปสู่ระบบราชการ 4.0 ดังกล่าวต้องอาศัยปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่

1) การสานพลังระหว่างภาครัฐกับภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคมอันเป็นการยกระดับการทำงานให้สูงขึ้น ไปกว่าการประสานงานกันหรือทำงานด้วยกันไปสู่การร่วมมือกันอย่างแท้จริง โดยจัดระบบให้มีการวางแผน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน มีการระดมและนำเอาทรัพยากรทุกชนิดเข้ามา แบ่งปันและใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีการยอมรับความเสี่ยงและรับผิดชอบต่อผลสำเร็จที่เกิดขึ้นร่วมกัน เพื่อพัฒนาประเทศหรือแก้ปัญหาความต้องการของประชาชนที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น จนไม่มีภาคส่วนใด ในสังคมจะสามารถดำเนินการได้ลุล่วงด้วยตนเองโดยลำพังอีกต่อไป หรือเป็นการบริหารกิจการบ้านเมือง ในรูปแบบประชารัฐ

2) การสร้างนวัตกรรม อันเป็นการคิดค้นและแสวงหาวิธีการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ อัน จะเกิดผลกระทบในวงกว้าง เพื่อปรับปรุงและออกแบบการให้บริการสาธารณะและนโยบายสาธารณะ ให้ สามารถตอบโจทย์ความท้าทายของประเทศหรือตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนได้อย่างมี คุณภาพ อันแปรผันไปตามสภาพพลวัตของการเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยรูปแบบห้องปฏิบัติการ (GovLab/ Public Sector Innovation Lab) และใช้กระบวนการความคิดเชิงออกแบบในลักษณะที่ให้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจและเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดก่อนจะสร้างจินตนาการ พัฒนาต้นแบบ ทำ การทดสอบปฏิบัติจริงและขยายผลต่อไป หรือเป็นการนำเอาศาสตร์พระราชาวาด้วย “เข้าใจ เข้าถึง และ พัฒนา” เข้ามาประยุกต์ใช้

3) การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล อันเป็นการผสมผสานกันของการจัดเก็บและประมวลข้อมูลผ่าน Cloud Computing อุปกรณ์ประเภท Smart Phone และ Collaboration Tool ทำให้สามารถติดต่อกัน ได้ทันทีไม่ว่าจะอยู่ที่ใด และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลอันสลับซับซ้อนต่าง ๆ ได้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ประชาชน เกิดผลกระทบอย่างสูงและมีความคาดหวังต่อการให้บริการของทางราชการที่จะต้องดำเนินการ ในทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์และช่องทางได้อย่างมั่นคงปลอดภัยและประหยัด (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2560: 4; พิศาว สุจริตพันธ์ และเพ็ญศรี จิรินัง, 2565: 390-391)

นอกจากนี้รัฐบาลควรเพิ่มโอกาสและสร้างนวัตกรรมเพื่อจัดการกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและเพื่อ สร้างอนาคตด้วยวิธีการใหม่ต้องทำให้เชื่อมั่นได้ว่าทุกคนมีโอกาสในการปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีใน เศรษฐกิจที่เป็นดิจิทัลของโลกที่เพิ่มขึ้นด้วยการสร้างสิ่งใหม่ซึ่งก็คือ “นวัตกรรม” กล่าวได้ว่านวัตกรรมใน รัฐบาลเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปิดแนวทางใหม่ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของผู้คนในแง่ที่ดี และวิธีการใหม่ ที่สนับสนุนให้ทุกคนกลายเป็นหุ้นส่วนร่วมคิดในการกำหนดร่างอนาคตของรัฐบาลร่วมกัน การยอมรับ เทคโนโลยี กระบวนการและแนวคิดใหม่ต้องวางอยู่บนการทำให้ปลอดภัยเป็นความเชื่อใจสาธารณะ เป็น ระบบการเชื่อมโยงระหว่างกันและเศรษฐกิจแบ่งปันเกี่ยวกับคุณค่าสาธารณะ (ดุขฎิ วรรณธรรมดุขฎิ, 2564: 140)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่มาของบทความวิชาการเรื่องนวัตกรรมการจัดการภาครัฐกับกระบวนการ ทศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์: การทบทวนองค์ความรู้และประเภทของนวัตกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ อธิบายถึงความหมายและประเภทของนวัตกรรม และวิเคราะห์บทบาทของรัฐบาลและความเชื่อมโยงของ กระบวนการทศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์กับการจัดการนวัตกรรม

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับนวัตกรรม

1. ความหมายของนวัตกรรม

นักวิชาการต่างให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ดังนี้

อีแวน (Evan, 1966: 51) กล่าวว่า นวัตกรรม เป็นกระบวนการของการพัฒนาความคิดใหม่ เป็นสิ่งที่ต่อยอดของสิ่งประดิษฐ์ ให้เข้าถึงและเป็นที่ยอมรับของตลาดในลักษณะของผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือเป็นกระบวนการใหม่ ที่มีการพัฒนาขึ้นมาใช้เป็นครั้งแรก และทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้ประกอบการในการสร้างศักยภาพการแข่งขันในเชิงธุรกิจ และความมั่นคง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ หรือจากการสร้างขึ้นใหม่ รวมทั้งเป็นการพัฒนาขึ้นจากความรู้ใหม่ (Utterback, 2004: 42; Drucker, 1994) โดยไทยรัฐออนไลน์ (2564) ได้ระบุว่า นวัตกรรม หมายถึง แนวคิดใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ต่อยอดและใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยอาศัยความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำไปสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ สามารถช่วยสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจได้ ทั้งนี้ศรุตฯ ทิพย์แสง (2564) ได้กล่าวว่า นวัตกรรม มีรากศัพท์มาจาก Innovate ในภาษาละติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา นวัตกรรม หมายถึง ความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ให้ได้ผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้อีกด้วย สามารถแบ่งนวัตกรรมออกได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 มีการประดิษฐ์คิดค้น (Innovation) หรือเป็นการปรุงแต่งของเก่าให้เหมาะสมกับกาลสมัย ระยะที่ 2 พัฒนาการ (Development) มีการทดลองในแหล่งทดลองจัดทำอยู่ในลักษณะของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน (Pilot Project) ระยะที่ 3 การนำเอาไปปฏิบัติในสถานการณ์ทั่วไป ซึ่งจัดว่าเป็นนวัตกรรมขั้นสมบูรณ์

สรุปได้ว่า นวัตกรรม หมายถึง กระบวนการของการพัฒนาความคิดโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ หรือจากการสร้างขึ้นใหม่ทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและช่วยให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลประหยัดเวลาและแรงงาน

2. ประเภทของนวัตกรรม

ไทยรัฐออนไลน์ (2564) ได้สรุปประเภทของนวัตกรรมไว้ดังนี้

1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) คือ การปรับปรุงสิ่งประดิษฐ์ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยมีทั้งแบบที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ นอกจากช่วยสร้างความสะดวกสบายแล้ว ยังสามารถเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ในตลาดได้ เช่น รถยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติ จอโทรทัศน์แบบ HDTV ฟูฟ่งไร้สาย เป็นต้น

2. นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) คือ การพัฒนาแนวทาง วิธีผลิตสินค้าและบริการ ให้มีรูปแบบใหม่ที่ทันสมัยมากขึ้น อาจจะเป็นการลดขั้นตอนกระบวนการผลิตให้รวดเร็วมากขึ้นเพื่อประหยัดต้นทุนและเวลา เช่น การย้ายฐานการผลิตสินค้าไปยังแหล่งใหม่ เป็นต้น

3. นวัตกรรมด้านการวางตำแหน่งของสินค้า (Position Innovation) คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของนวัตกรรม สินค้าและบริการ จากแบบเดิมที่คนส่วนใหญ่รู้จักหรือคุ้นเคยอยู่แล้ว ไปสู่การรับรู้ใหม่ที่ทันสมัยมากขึ้น เพื่อนำเสนอเทคโนโลยีและภาพลักษณ์ใหม่ สู่ผู้บริโภค เช่น เครื่องสำอางที่ปรับปรุงแบรนด์โดยใช้เทคโนโลยีปรับปรุงสูตรใหม่ทำให้ครองใจกลุ่มลูกค้าวัยรุ่นมากขึ้น เป็นต้น

4. นวัตกรรมด้านกระบวนทัศน์ (Paradigm Innovation) คือ การสร้างนวัตกรรมที่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเดิมได้ เพื่อนำไปสู่การสร้างกรอบความคิดใหม่ เช่น จากเดิมเชื่อว่าสมาร์ทโฟน 5G จะต้องมียาราคาที่สูง แต่เทคโนโลยีก็ทำให้สมาร์ทโฟนเหล่านี้ราคาถูกลง และสามารถเข้าถึงคนหลายระดับได้มากขึ้น เป็นต้น

ทั้งนี้ ศศิมา สุขสว่าง (ม.ป.ป.) ได้สรุปประเภทของนวัตกรรมไว้ดังนี้

1. นวัตกรรมในด้านการจัดวางโครงสร้างรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ 1) Profit Model คือ นวัตกรรมโมเดลธุรกิจแบบใหม่ ๆ การสร้างรูปแบบการทำการรูปแบบโมเดลธุรกิจเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือขายสินค้าได้แพงขึ้น เพื่อสร้างกำไรมากขึ้น หรือเป็นวิธีการที่องค์กรจะเปลี่ยนมูลค่าของบริการให้เป็นกำไร 2) Network-Values คือ นวัตกรรมจากการสร้างเครือข่าย หรือความร่วมมือเพื่อให้เกิดมูลค่า หรือสร้างคุณค่าใหม่ ๆ โดยการทำงานร่วม หรือสร้างเครือข่ายกับคนอื่น ๆ เช่น Third Party, Vender, Cluster เป็นต้น 3) Structure คือ นวัตกรรมจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างองค์กร การบริหารบุคลากรใหม่ และกระบวนการตัดสินใจในโครงสร้างองค์กร 4) Process คือ นวัตกรรมในการพัฒนากระบวนการการผลิตบริการแบบใหม่ ๆ

2. นวัตกรรมด้านข้อเสนอที่ส่งมอบให้กลุ่มเป้าหมายหรือลูกค้า ได้แก่ 1) Product Performance คือ นวัตกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้มีประสิทธิภาพ คุณสมบัติ ความสามารถของบริการหรือผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม 2) Product System คือ นวัตกรรมที่ได้จากกระบวนการพัฒนาระบบ ปรับปรุงกระบวนการผลิต และวิธีที่สร้างมูลค่าเพิ่มโดยการเพิ่มส่วนเสริม บริการเสริมให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ

3. นวัตกรรมที่สร้างประสบการณ์ให้กับกลุ่มเป้าหมาย/ลูกค้า ได้แก่ 1) Service คือ นวัตกรรมบริการแบบใหม่ ๆ ให้โดนใจกลุ่มเป้าหมาย 2) Channel คือ นวัตกรรมที่เกิดจากการสร้างช่องทางใหม่ในการส่งมอบผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ถึงมือผู้บริโภคหรือติดต่อกับลูกค้า 3) Brand คือ นวัตกรรมในการสร้างตราสินค้าและภาพลักษณ์ของแบรนด์มีความน่าจดจำ ในแง่ไหนดี/ไม่ดี ให้มีคุณค่า 4) Customer Experience คือ นวัตกรรมในการสร้างรูปแบบการติดต่อกับลูกค้า ให้มีประสบการณ์ที่จะทำให้ผู้บริโภคจดจำบริการหรือผลิตภัณฑ์ได้

นอกจากนี้พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ และณัฏยาณี บุญทองคำ (2563: 291-292) ได้สรุปประเภทของนวัตกรรมไว้ดังนี้

- 1) นวัตกรรมบริการ (Service Innovation) คือ การปรับปรุงบริการหรือการสร้างบริการใหม่
- 2) นวัตกรรมการส่งมอบบริการ (Service Delivery Innovation) คือ การให้บริการในรูปแบบใหม่หรือที่แตกต่างไปจากเดิม การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดการบริการ หรือช่องทางการบริการใหม่ ๆ
- 3) นวัตกรรมการบริหาร/องค์กร (Administrative or Organizational Innovation) คือ การสร้างกระบวนการใหม่ (New Process)
- 4) นวัตกรรมทางความคิด (Conceptual Innovation) คือ การแสวงหาหนทางใหม่ ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา หรือการโต้แย้งสมมติฐานเดิม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงตัวแสดงที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันความคิดใหม่
- 5) นวัตกรรมเชิงนโยบาย (Policy Innovation) คือ การออกแบบนโยบาย หรือประยุกต์ใช้เครื่องมือนโยบายใหม่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์หรือพฤติกรรม

6) นวัตกรรมเชิงระบบ (Systemic Innovation) คือ การวางระบบใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงระบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างความสัมพันธ์หรือ เปลี่ยนแปลงแบบแผนการประสานงานเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เป็นแนวทาง การปรับปรุง หรือพัฒนาระบบความสัมพันธ์ หรือการปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจหน้าที่กับภาคส่วนอื่น ๆ

สรุปได้ว่า ประเภทของนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมบริการ 2) นวัตกรรมการส่งมอบบริการ 3) นวัตกรรมการบริหาร/องค์การ 4) นวัตกรรมทางความคิด 5) นวัตกรรมเชิงนโยบาย 6) นวัตกรรมเชิงระบบ 7) นวัตกรรมด้านกระบวนการ 8) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และ 9) นวัตกรรมกระบวนการ

การวิเคราะห์นวัตกรรมการจัดการภาครัฐกับความเชื่อมโยงกับกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์

ในส่วนนี้ผู้เขียนได้นำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนวัตกรรมมาใช้ในการวิเคราะห์นวัตกรรมจัดการภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยศาสตร์ทางการบริหารของ วูดโรว์ วิลสัน (Wilson, 1887) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายและการทบทวนแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารส่งผลให้กระบวนการทัศน์ แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์เกิดวิกฤติทางด้านอัตลักษณ์ และนำไปสู่การทบทวนเพื่อสร้างอัตลักษณ์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ใหม่ให้มีลักษณะสหวิทยาการ (จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, 2563: 118; ธรณินทร์ เสนานิมิตร, 2564: 72) โดยองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์มีความเชื่อมโยงกับการจัดการนวัตกรรมโดยพิจารณาตามกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกับบริบทการพัฒนากระบวนการ หลักการบริหารงานที่ดำเนินอย่างเป็นพลวัต ส่งผลให้แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนแปลงนำไปสู่การสร้างเงื่อนไขในการพัฒนาวิสัยทัศน์และวิธีปฏิบัติ ระเบียบวิธีการวิจัย องค์ความรู้ แนวคิดทฤษฎี และหลักการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาและปรากฏการณ์การบริหารงานภาครัฐของแต่ละยุค (พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และรัช เณลิม สุทธิพงษ์ประชา, 2559: 1) ดังนี้

กระบวนการทัศน์ที่ 1: การแยกการบริหารกับการเมือง (ค.ศ.1900-1926) เป็นกระบวนการทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานขององค์กร มุ่งเน้นไปที่การบริหารองค์การและการออกแบบโครงสร้างองค์การให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและประหยัด (Mohnen & Hall, 2013: 47; Alharbi, Jamil, Mahmood & Shaharoun, 2019: 1196; โชคชัย สุทธาเวช, 2556: 52) จึงเป็นการจัดการนวัตกรรมกระบวนการ โดยนวัตกรรมนี้เป็นผลมาจากการการนำเสนอแนวคิด ได้แก่ ระบบราชการ One Best Way ที่นำมาใช้ในกระบวนการดำเนินงานขององค์กร จะช่วยลดเวลาทำงาน สร้างผลงานออกมาอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ และสามารถทำงานแทนคนได้มาก สามารถผลิตผลงานคุณภาพหรือสร้างสรรค์พัฒนาสิ่งใหม่ในเวลาอันรวดเร็ว

ทั้งนี้จะเห็นได้จากแนวคิดที่สำคัญ 3 แนวคิด คือ 1) การเมืองแยกออกจากการบริหาร โดยผู้เสนอแนวคิดนี้คือ Woodrow Wilson นักวิชาการและอดีตประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา จากบทความชื่อ “The Study of Administration” ในปี ค.ศ. 1887 (Wilson, 1887) รวมไปถึงยังมีนักวิชาการหลายท่านที่สนับสนุนแนวคิดนี้ เช่น Frank J. Goodnow และ Leonard D. White โดยเนื้อหาของแนวคิดมีสาระสำคัญต้องการให้ระบบราชการปลอดอิทธิพลจากฝ่ายการเมือง และมีการบริหารราชการแผ่นดินอย่างมืออาชีพ 2) ในเชิงของการบริหารองค์การ พบว่า มีการเสนอทฤษฎีองค์การแบบระบบราชการของ Max Weber ที่เน้นความสัมพันธ์เชิงหน้าที่มากกว่าความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในที่ทำงาน

และทำงานตามระเบียบที่ผู้บังคับบัญชาวางไว้ เป็นการปฏิบัติงานในลักษณะของการแบ่งงานกันทำแต่ละฝ่ายจะไม่ล่าเส้นสายงานซึ่งกันและกัน โครงสร้างองค์การและรูปแบบความสัมพันธ์เป็นทางการ มีลักษณะที่แน่นอนและตายตัวการทำงานเน้นไปที่ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของผลผลิตและ 3) แนวคิดที่มีต่อบุคลากรว่าเป็นเสมือนเครื่องจักรกลมีหน้าที่ทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา โดย Taylor รวมไปถึงการปฏิรูปการบริหารงานบุคคลของภาครัฐให้มีหน่วยงานกลางบริหารบุคคลด้วยการนำหลัก “การจ่ายเงินที่เท่ากันสำหรับงานที่เท่ากัน (Equal Pay for Equal Work)” มาใช้ในการจ่ายค่าตอบแทนบุคลากรของภาครัฐ (สัญญา เคนาภูมิ, 2559: 44; ธรณินทร์ เสนานิมิตร, 2564: 75; กุลธิดา มาลาม, 2565: 108)

กระบวนการทัศน์ที่ 2: การนำหลักการบริหารมาใช้ในการบริหารรัฐกิจ (ค.ศ. 1927-1937) หากมองในเชิงของนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการทัศน์ที่ 2 นี้พบว่า ในกระบวนการทัศน์ที่ 2 ยังคงให้ความสำคัญกับนวัตกรรมกระบวนการในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานด้วยหลักการบริหาร เช่น หลักการบริหารตามแนวคิดของ Fayol มี 5 ประการ คือ POCCC โดยสามารถแบ่งได้ เป็น P = Plan (การวางแผน) O = Organize (การจัดองค์การ) C = Command (การสั่งการ) C = Coordinate (การประสานงาน) C = Control (การควบคุม) การนำหลักการ POSDCoRB ของ Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick ซึ่งประกอบไปด้วย P - Planning (การวางแผน) O - Organizing (การบริหารองค์การ) S - Staffing (การบริหารบุคคล) D - Directing (การสั่งการ) Co - Coordinating (การประสานงาน) R - Reporting (การรายงาน) และ B - Budgeting (การงบประมาณ) มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2559: 65) และเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ทางความคิดเกี่ยวกับกับคน จึงมีความแตกต่างไปจากกระบวนการทัศน์ที่ 1 คือ การให้ความสำคัญกับคนเพิ่มขึ้น มีความยืดหยุ่นในการบริหารงานมากขึ้น พิจารณาได้จากแนวคิดการจัดการเชิงมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งจำแนกกลุ่มหรือสำนักที่ศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ สำนักมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) เน้นให้ความสำคัญในเรื่องที่ว่าคนในองค์การต้องการความยอมรับจากผู้อื่น และสำนักมนุษยนิยม (Humanism) เน้นให้ความสำคัญ ในเรื่องที่ว่าคนต้องการบรรลุความพึงพอใจที่จะได้ปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ (จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, 2563: 122) ข้อสังเกตในกระบวนการทัศน์นี้ คือ เริ่มมีความยืดหยุ่นในการบังคับบัญชามากขึ้น มีการคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ในการบริหารราชการแผ่นดินและมีการวิจัยทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์เกิดขึ้นจำนวนมากเพื่อนำเสนอหลักการบริหารต่าง ๆ ที่มีความเป็นไปได้ไปปรับใช้ได้ในทุกบริบท (สัญญา เคนาภูมิ, 2559: 45; กุลธิดา มาลาม, 2565: 108) อย่างไรก็ตามในช่วง ค.ศ. 1938-1949 เป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกระบวนการทัศน์ที่มีข้อถกเถียงทางวิชาการที่นักวิชาการพิจารณาว่าการเมืองคือการบริหารไม่สามารถแยกออกจากกันได้ประกอบกับเกิดวิกฤติเอกลักษณ์

กระบวนการทัศน์ที่ 3: รัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์กลับมามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน (ค.ศ. 1950-1970) ในกระบวนการทัศน์นี้มีการเปลี่ยนแปลงจากกระบวนการทัศน์ที่ 1 และ 2 ไม่มาก เพราะยังคงให้ความสำคัญกับระบบราชการ ยังคงเป็นนวัตกรรมกระบวนการที่มุ่งเน้นให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและประหยัดและสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนในการทำงาน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ลดลงไปจากกระบวนการทัศน์ที่ 1 และ 2 คือ เรื่องของการบริหารคนที่มีการให้ความสำคัญลดลง เนื่องจากในกระบวนการทัศน์ที่ 3 อยู่ในช่วงความท้าทายทั้งจากผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้สภาวะทางการเมืองการปกครองของโลกแปรผันไป ตกอยู่ในภาวะไม่มีเสถียรภาพ ทำให้แนวคิดในช่วงนี้มุ่งไปที่บทบาทในการกำหนดนโยบายบริหารประเทศของฝ่ายการเมือง ในขณะที่เรื่องคนถูกลดทอนความสำคัญลง แต่ยังคงมีระบบราชการเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันให้นโยบายของฝ่ายการเมืองเกิดการปฏิบัติได้จริง นักคิด

สำคัญที่ส่งเสริมแนวคิดนี้มี Paul Appleby และ Dwight Waldo เป็นต้น (สัญญา เคนาภูมิ, 2562: 39; กุลธิดา มาลาม, 2565: 109) นอกจากนี้กระบวนทัศน์ทางความคิดในเรื่องรัฐประศาสนศาสตร์ยังมีการเปลี่ยนแปลง โดยองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ถูกผนวกเข้ากับรัฐศาสตร์ โดยทางรัฐศาสตร์จะมุ่งเน้นไปที่แรงกดดันทางการเมืองและสังคมนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะ ในขณะที่รัฐประศาสนศาสตร์จะเป็นการกำหนดนโยบาย การส่งมอบนโยบาย และการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติในรูปของการบริหารโครงการสาธารณะ ที่เน้นไปที่การจัดการ และปรากฏถึงแนวคิดที่ว่าทฤษฎีองค์การเป็นหนึ่งในองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์พร้อมกับข้อถกเถียงต่อการพิจารณาการศึกษาในมุมมองขององค์การภาครัฐและภาคเอกชนในเรื่องของค่านิยมและเป้าหมาย (ธณินทร์ เสนานิมิตร, 2564: 77)

กระบวนทัศน์ที่ 4: รัฐประศาสนศาสตร์เน้นสร้างศาสตร์ของตน (ค.ศ. 1956-1970) ในกระบวนทัศน์ที่ 4 มีช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกับกระบวนทัศน์ที่ 3 โดยมีการศึกษาการใช้เครื่องมือการจัดการ ซึ่งนักวิชาการต่างพิจารณาแล้วว่าเครื่องมือการจัดการนั้นไม่ได้ถูกนำไปใช้สำหรับองค์กรภาคเอกชนเพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำมาใช้ในองค์กรภาครัฐได้ อย่างไรก็ตามในกระบวนทัศน์ที่ 4 มีความแตกต่างจากกระบวนทัศน์ที่ 3 ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผลประโยชน์สาธารณะและการบริหารจัดการ แต่ยังคงเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน พยายามปรับปรุงกระบวนการทำงานซึ่งยังคงมีนวัตกรรมกระบวนการที่เข้ามามีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและประหยัดในการทำงาน ในส่วนของระบบราชการไทย พบว่า มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและความซับซ้อนเชิงโครงสร้าง อย่างไรก็ตามองค์กรภาครัฐควรมีการปรับปรุงการบริการให้ทันสมัย สะดวกรวดเร็ว เข้าถึงได้และมีความสอดคล้องกับภารกิจบนฐานความรู้สมัยใหม่ และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการแบบเดียวกับการดำเนินการของภาคเอกชน (ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ, 2560: 1) ดังนั้นในช่วงของกระบวนทัศน์ที่ 4 เป็นช่วงที่มีการพัฒนาศาสตร์และพยายามปรับปรุงกระบวนการทำงานของระบบราชการ มีการมุ่งเน้นนวัตกรรมกระบวนการและนวัตกรรมความคิดในการพยายามสร้างวิทยาการทางการบริหารที่เจาะจงกับบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์ เริ่มมีการศึกษาความแตกต่างระหว่างความเป็นภาครัฐและภาคเอกชน แนวคิดประโยชน์สาธารณะและการบริหารรัฐกิจ โดยไม่ได้ละทิ้งการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีสากลทางด้านองค์การหรือวิทยาศาสตร์ทางการจัดการต่าง ๆ ในการบริหารหน่วยงานภาครัฐ (พิมพ์กมล เกษแก้ว, 2563: 282; กุลธิดา มาลาม, 2565: 109) แนวทางการบริหารในยุคนี้จึงเชื่อว่าการบริหารเป็นส่วนหนึ่งของการเมือง ก่อให้เกิด “หลักการบริหารที่ยึดหลักพหุนิยม” ซึ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มที่มีความหลากหลายในสังคม โดยคำนึงถึงนโยบายสาธารณะที่รับมาจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็มุ่งกลับไปทบทวนและพัฒนาศาสตร์การบริหารไปที่พฤติกรรมการบริหาร เทคนิค และเครื่องมือที่ใช้ในการบริหาร (ธณินทร์ เสนานิมิตร, 2564: 76)

กระบวนทัศน์ที่ 5: รัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐประศาสนศาสตร์ (ค.ศ. 1970-1990) ในกระบวนทัศน์นี้จะเห็นถึงนวัตกรรมความคิด/กระบวนทัศน์ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมกระบวนการเพิ่มมากขึ้นในการพยายามปรับเปลี่ยนระบบราชการและเน้นการนำแนวคิดขององค์การภาคเอกชนมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ ให้ความสำคัญกับคนมากขึ้นและพยายามปรับโครงสร้างระบบราชการให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของประชาชนที่หลากหลายแตกต่างโดยให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนร่วมกันในการกำหนดประเด็นเชิงนโยบายมากขึ้น เช่น 1) มุมมองที่มีต่อระบบการบริหารแบบดั้งเดิมมีลักษณะเป็นองค์การขนาดใหญ่ที่มีแบบแผน มีโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่ยาวจากบนลงล่าง และมีเป้าหมายหลากหลายด้าน ปรับมาเป็นให้ความสำคัญกับองค์การที่เป็นแนวราบ มีขนาดกะทัดรัด

ไม่เน้นโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่ยาว และให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรวมถึงความเป็นอิสระ 2) ค่านิยมจากเดิมเน้นความเป็นสากลนิยม ความเท่าเทียม และความมั่นคง เปลี่ยนมาเป็นปัจเจกบุคคลนิยม ประสิทธิภาพ และความยืดหยุ่น คล่องตัว 3) การมุ่งผลสัมฤทธิ์มากกว่าปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ จากเดิมที่ระบบการจัดการให้ความสำคัญกับปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ มาเป็นปัจจัยนำออกและผลสัมฤทธิ์ ดังเห็นได้จากการใช้คำว่า “การบริหารรัฐกิจ Public Affairs” อย่างแพร่หลาย มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้แบบสหวิทยาการมาใช้ในการบริหารรัฐกิจมากขึ้น สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของระบบราชการ ความสัมพันธ์ของบุคลากรที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน และสุขภาวะของบุคลากรส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลิตผล และองค์การยังมีการส่งเสริมประสิทธิภาพขององค์การ โดยให้บุคลากรเป็นศูนย์กลางหรือการปฏิรูปโดยใช้แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นการนำแนวคิดขององค์การภาคเอกชนมาไว้ในหน่วยงานภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของการใช้เงินภาษีของประชาชน (พิมพ์กมล เกษแก้ว, 2563: 276; กุลธิดา มาลาม, 2565: 109; พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ และยุภาพร ยุภาศ, 2565: 21)

นอกจากนี้ยังปรากฏนวัตกรรมความคิด/กระบวนการที่เด่นชัดเมื่อมีการนำแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่มุ่งสร้างผลิตภาพสูงสุด เสนอโดย Pollitt (2002) ที่นำเสนอการบริหารงานภาครัฐไว้ 7 ประเด็น ดังนี้ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์มากกว่าปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ระบบการจัดการให้ความสำคัญกับปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ มาเป็นปัจจัยนำออก และผลสัมฤทธิ์ 2) เน้นตัวชี้วัดและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน หมายถึง การจัดการภาครัฐแนวใหม่มุ่งที่การวัดผลงานมากกว่าในยุคเดิม ทั้งในส่วนของโครงสร้างตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับองค์การ และการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง 3) ลักษณะองค์การแบบแนวราบ ไม่เน้นโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่ยาว และให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงความเป็นอิสระ กล่าวคือ ระบบการบริหารแบบดั้งเดิมมีลักษณะเป็นองค์การขนาดใหญ่ที่มีแบบแผน มีโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่ยาวจากบนลงล่าง และมีเป้าหมายหลากหลายด้าน ซึ่งก่อให้เกิดผลในแง่ลบหลาย ๆ ประการ ฉะนั้นการจัดการภาครัฐแนวใหม่จึงให้ความสำคัญกับองค์การที่เป็นแนวราบ มีขนาดกะทัดรัด ไม่เน้นโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่ยาว และให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรวมถึงความเป็นอิสระ 4) เน้นความสัมพันธ์เชิงสัญญา หรือคล้ายสัญญา กล่าวคือ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ รัฐใช้ความสัมพันธ์ในรูปแบบของสัญญา หรือคล้ายสัญญาแทนความสัมพันธ์ในลักษณะเดิมที่เป็นแบบสายการบังคับบัญชา 5) เน้นกลไกตลาด หรือเลียนแบบกลไกตลาด หมายถึง การส่งมอบบริการสาธารณะแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ เชื่อว่า การใช้กลไกตลาด หรือเลียนแบบกลไกตลาด ทั้งการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และการจ้างเหมาภาคเอกชน เป็นต้น จะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด 6) ทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาใกล้กันยิ่งขึ้น กล่าวคือ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่พยายามลดความแตกต่างแปลกแยกระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยมองว่าทั้งสองภาคส่วนมีการเข้าเป็นหุ้นส่วนกันในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งเอกชนเข้ามาให้บริการสาธารณะในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ขณะเดียวกันภาครัฐได้รับรูปแบบ เทคนิค วิธีการจัดการของภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้ 7) การยึดถือในคุณค่าของปัจเจกบุคคลนิยม ประสิทธิภาพ และความยืดหยุ่นคล่องตัวกล่าวคือ จากเดิมที่ยึดถือค่านิยมความเป็นสากลนิยม ความเท่าเทียม และความมั่นคง เปลี่ยนมาเป็นปัจเจกบุคคลนิยม ประสิทธิภาพ และความยืดหยุ่น คล่องตัว หรือเรียกได้ว่า รัฐไม่ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนแบบเหมารวมแต่มองประชาชนในฐานะปัจเจก

บุคคลที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นการตอบสนองความต้องการจึงต้องแตกต่างกัน ขณะเดียวกัน เน้นที่ประสิทธิภาพของการให้บริการมากกว่าความเท่าเทียมและเชื่อว่ารูปแบบองค์การและวิธีการในการจัดการต้องมีลักษณะยืดหยุ่น คล่องตัว ทันต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง (ชมภูณัฐ หุ่นนา, 2560: 133)

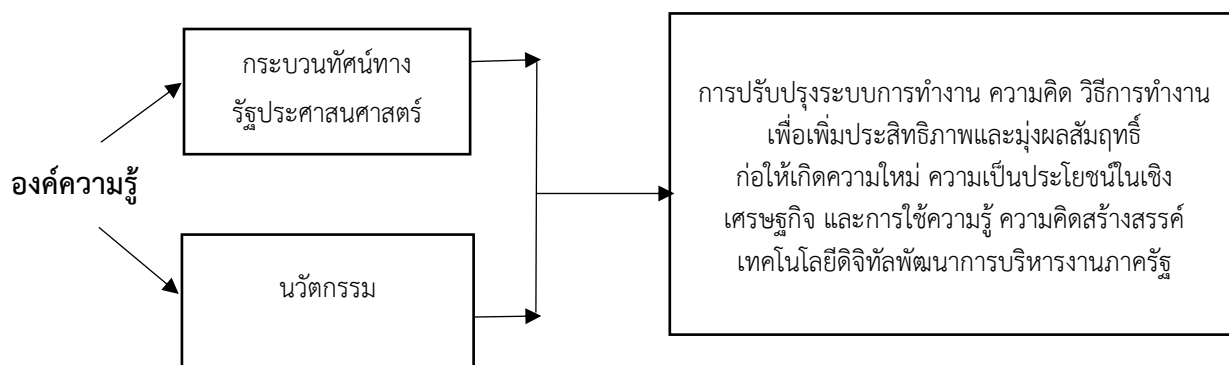
กระบวนทัศน์ที่ 6: รัฐประศาสนศาสตร์คือการบริหารแบบมีส่วนร่วม (ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา)
ในกระบวนทัศน์นี้จุดเน้นอยู่ที่การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในการบริหารกิจการของรัฐ โดยในยุคนี้จะมีแนวคิดทฤษฎีใหม่ ๆ ที่ถูกใช้ในรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น การบริหารงานแบบเครือข่าย (กุลธิดา มาลาม, 2565: 109) โดยการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการปรับเปลี่ยนขององค์กรภาครัฐใน 4 ทิศทาง คือ 1) การจ้างเหมาภายนอก เป็นการที่รัฐมีเจตนาทำสัญญาว่าจ้างเครือข่ายผู้ให้บริการภายนอกเพื่อช่วยสนับสนุนการส่งมอบประโยชน์สาธารณะให้แก่ประชาชน 2) การผสมผสานความร่วมมือ เป็นการที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการผสมผสานความร่วมมือในระดับต่าง ๆ ของทุกหน่วยงานภาครัฐเพื่อสามารถให้บริการในเชิงบูรณาการได้มากขึ้น จะต้องกำจัดสิ่งกีดขวางซึ่งการเกิดกระบวนการผสมผสานความร่วมมือนั้นก็คือ การบริหารงานภาครัฐแบบเก่า และในขณะเดียวกันจะต้องสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันซึ่งจะส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น 3) การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าอินเทอร์เน็ตช่วยลดต้นทุนในการจัดเก็บข้อมูลลงอย่างมากเมื่อเทียบกับอดีต อินเทอร์เน็ตช่วยให้สามารถติดต่อสื่อสารและประสานความร่วมมือกับหุ้นส่วนต่าง ๆ หรือหน่วยงานต่าง ๆ อย่างไร้พรมแดนได้อย่างดีขึ้นและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้ได้เปิดโอกาสให้องค์กรต่าง ๆ สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่แน่นแฟ้นขึ้นได้ ทั้งนี้ยังช่วยให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของผู้รับบริการได้อีกด้วย ซึ่งจะทันต่อการแก้ไขปัญหาได้เร็วยิ่งขึ้น 4) ทางเลือกของผู้รับบริการ ผู้ใช้บริการจากหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันต่างคาดหวังว่าจะสามารถรับบริการได้จากหลายช่องทาง ทั้งจากหน่วยงานโดยตรงและทางออนไลน์ ดังนั้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนจึงต้องมีตัวแบบการบริหารงานภาครัฐที่แตกต่างออกไปจากเดิม ยังต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้รับบริการมากเท่าใด ยังต้องอาศัยการบริหารงานแบบเครือข่ายมากเท่านั้นในการส่งมอบบริการที่ตรงตามความต้องการมากที่สุด (อิทธิชัย สีดำ, 2563: 99)

นอกจากนี้ยังปรากฏแนวคิดการร่วมผลิตสินค้าและบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคในฐานะผู้รับบริการและผู้ให้บริการ เพื่อการลดต้นทุน ลดค่าใช้จ่าย และในขณะเดียวกัน การร่วมกันผลิตนั้นมุ่งเน้นไปที่การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต และการบริหาร (ธนะชัย สามล และกิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์, 2563: 143) และได้มีการกล่าวถึงภาคีที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในที่นี้คือองค์กรไม่แสวงหากำไร เป็นองค์กรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและเติมเต็มการดำเนินงานของภาครัฐผ่านการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น สาธารณสุขการศึกษา และบริการสังคม รวมถึงเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและความยากจน แต่ด้วยวัตถุประสงค์ขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร คือ การสร้างสวัสดิการสังคมสูงสุด จึงมักจะเสนอราคาสินค้าและบริการที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่ม เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน โดยไม่หวังผลกำไรเชิงธุรกิจ จึงถือว่าการดำเนินกิจการขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เนื่องจากการดำเนินงานและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากองค์กรเอกชนอื่น ๆ ในระบบเศรษฐกิจที่จำหน่ายสินค้าและบริการเพื่อแสวงหาผลกำไรเป็นหลัก เป็นต้น (ณัฐชนน ไพรรณ, 2562: 63)

ดังนั้นในกระบวนการนี้ก็จะพบว่ามินวัตกรรมการความคิด นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมเชิงระบบ ด้วยการวางระบบใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงระบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างความสัมพันธ์หรือ เปลี่ยนแปลงแบบแผนการประสานงานเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นแนวทางการปรับปรุง หรือพัฒนาระบบความสัมพันธ์ หรือการปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจหน้าที่กับภาคส่วนอื่น ทั้งในรูปแบบเครือข่าย การผลิตบริการสาธารณะร่วมกันและความร่วมมือระหว่างองค์กร มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานเพื่อลดต้นทุน รวดเร็วและสามารถทำให้ทุกคนเข้าถึงบริการสาธารณะได้ใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี รัฐบาลมีการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาบูรณาการและเสริมประสิทธิภาพการบริหารและการให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต เพื่อพัฒนาระบบให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตแบบดิจิทัลของประชาชน เช่น การประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ ข้อมูลใหญ่ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ทุกสิ่งเป็นอินเทอร์เน็ต และบล็อกเชน 2) ด้านแนวคิดในการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลเปลี่ยนจากการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการให้บริการไปสู่การให้ความสำคัญกับข้อมูล เปิดข้อมูลของภาครัฐ คุ้มครองข้อมูลของประชาชน รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลหรือเสียงความต้องการจากผู้ใช้บริการ เพื่อค้นหาทิศทางและสร้างตัวแบบสนับสนุนการตัดสินใจให้กับภาครัฐในการเปลี่ยนแปลงการบริหาร และการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (เรวัต แสงสุริยงค์, 2562: 294; Alharbi, Jamil, Mahmood, & Shaharoun, 2019: 1196)

องค์ความรู้ที่ได้

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและนวัตกรรมการจัดการภาครัฐกับกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์สะท้อนให้เห็นภาพของการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงการบริหารและมุมมอง วิธีคิดและวิธีการทำงานของภาครัฐที่มีการเปลี่ยนไปตามบริบทของสภาพแวดล้อม ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางความคิดทางการบริหาร กระบวนการ และการปรับเปลี่ยนการทำงานด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเพื่อประสิทธิภาพการทำงาน สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ด้านนวัตกรรม

บทสรุป

จากการวิเคราะห์แผนวัตกรรมการจัดการภาครัฐกับความเชื่อมโยงกับกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า กระบวนทัศน์ที่ 1: การแยกการบริหารกับการเมือง (ค.ศ.1900-1926) เป็นกระบวนทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานขององค์กร มุ่งเน้นไปที่การบริหารองค์การและการออกแบบโครงสร้างองค์การให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและประหยัด ส่วนกระบวนทัศน์ที่ 2: การนำหลักการบริหารมาใช้ในการบริหารรัฐกิจ (ค.ศ. 1927-1937) เป็นกระบวนทัศน์ที่ยังคงให้ความสำคัญกับวัฏกรรมกระบวนการในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานด้วยหลักการบริหาร กระบวนทัศน์ที่ 3: รัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์กลับมามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน (ค.ศ. 1950-1970) ในกระบวนทัศน์นี้มีการเปลี่ยนแปลงจากกระบวนทัศน์ที่ 1 และ 2 ไม่มาก เพราะยังคงให้ความสำคัญกับระบบราชการ ยังคงเป็นวัฏกรรมกระบวนการที่มุ่งเน้นให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและประหยัดและสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนในการทำงาน กระบวนทัศน์ที่ 4: รัฐประศาสนศาสตร์เน้นสร้างศาสตร์ของตน (ค.ศ. 1956-1970) ในกระบวนทัศน์ที่ 4 มีช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกับกระบวนทัศน์ที่ 3 โดยมีการศึกษาการใช้เครื่องมือการจัดการซึ่งนักวิชาการต่างพิจารณาแล้วว่าเครื่องมือการจัดการนั้นไม่ได้ถูกนำไปใช้สำหรับองค์การภาคเอกชนเพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำมาใช้ในองค์การภาครัฐได้ อย่างไรก็ตามใน กระบวนทัศน์ที่ 4 มีความแตกต่างจากกระบวนทัศน์ที่ 3 ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผลประโยชน์สาธารณะและการบริหารจัดการ และกระบวนทัศน์ที่ 5: รัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐประศาสนศาสตร์ (ค.ศ. 1970-1990) ในกระบวนทัศน์นี้จะเห็นถึงวัฏกรรมความคิด/กระบวนทัศน์ วัฏกรรมผลิตภัณฑ์ และวัฏกรรมกระบวนการเพิ่มมากขึ้นในการพยายามปรับเปลี่ยนระบบราชการและเน้นการนำแนวคิดขององค์การภาคเอกชนมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ ให้ความสำคัญกับคนมากขึ้นและพยายามปรับโครงสร้างระบบราชการให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของประชาชนที่หลากหลาย

ทั้งนี้จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกแบบพลวัตส่งผลให้ภาครัฐบาลมีการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงาน ทั้งนี้การสร้างนวัตกรรมภาครัฐนั้นจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าองค์การภาครัฐไม่ต้องทำการแข่งขันแต่เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนจำเป็นต้องคำนึงถึงขีดสมรรถนะขององค์การ การปรับปรุงเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรให้ทันสมัย ซึ่งจากการศึกษากระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ ได้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงความคิด วิธีการ และรูปแบบการบริหารให้มีความทันสมัย ซึ่งจัดเป็นวัฏกรรมการจัดการประเภทวัฏกรรมความคิด/กระบวนทัศน์ วัฏกรรมกระบวนการ วัฏกรรมผลิตภัณฑ์และวัฏกรรมเชิงระบบที่มีพัฒนาการของศาสตร์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการถกเถียงและพัฒนาขึ้นจากนักวิชาการที่พยายามทำให้องค์การมีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัดสำหรับการจัดการวัฏกรรมภาครัฐ รัฐบาลนั้นมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและแนวโน้มของการบริหารงานภาครัฐให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามบริบทการพัฒนา และการสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการบริหารงานภาครัฐ ดังนั้นภาครัฐบาลควรมีการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศในองค์การที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่สำหรับการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา มาลาม. (2565). ความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อ แนวปฏิบัติและองค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ. **วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล**. 9 (1), 104-119.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (2563). แนวทางการศึกษาพัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. 11 (1), 115-140
- ณัฐสุตา ชัยโณม, จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และชุลีพร นาห้วนิล. (2564). ระบบการบริหารราชการไทย. **วารสารพุทธมคค์**. 6 (1), 241-247.
- ชมภูษ หุ่นนา. (2560). การจัดการภาครัฐแนวใหม่: การเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างผลิตภาพสูงสุด. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**. 7 (3), 125-139.
- โชคชัย สุทธาเวศ. (2556). นวัตกรรม: ข้อพิจารณาเชิงศาสตร์กับองค์การและการบริหารนวัตกรรมในประเทศไทย. **วารสาร HR Intelligence**. 8 (2), 52-77.
- ไชนันท์ ปัญญาศิริ. (2560). กระบวนทัศน์การบริหารจัดการองค์การภาครัฐไทย: เปรียบเทียบ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) กับ การบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS). **สยามวิชาการ**. 18 (1), 1-20.
- ณัฐชนน ไพรรณ. (2562). ประสิทธิภาพการระดมทุนขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร: กรณีศึกษาองค์กรศาสนาในประเทศไทย. **พัฒนาการเศรษฐกิจปริทรรศน์**. 13 (2), 63-83.
- ดุขฎี วรรณธรรมดุขฎี. (2564). รัฐบาลนวัตกรรม: การยอมรับปรับนวัตกรรมในภาครัฐด้วยหลักการบริการสาธารณะใหม่. **วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน**. 14 (1), 123-148.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2560). ระบบราชการ 4.0 กับการสร้างนวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการภาครัฐ. ม.ป.ท.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). รู้จัก "นวัตกรรม" คืออะไร มีกี่ประเภท ประยุกต์ใช้กับอะไรได้บ้าง?. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2225171>
- ธนะชัย สามล และกิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์. (2563). การร่วมกันผลิตบริการสาธารณะระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 5 (1), 143-184.
- ธณินทร์ เสนานิมิตร. (2564). รัฐประศาสนศาสตร์: พัฒนาการและแนวโน้มทางการศึกษาการบริหารงานภาครัฐในอนาคต. **วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม**. 1 (1), 70-82.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2558). เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย. **วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย**. 8 (2), 119-127.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ และยุภาพร ยุภาศ. (2565). แนวทางการพัฒนาบุคลากรและการให้บริการภาครัฐในยุค Next Normal. **วารสารมหาจุฬาลงกรณ**. 13 (2), 15-24.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ และณัฏยาณี บุญทองคำ. (2563). การสร้างนวัตกรรมในบริบทภาครัฐไทย. **Journal of Legal Entity Management and Local Innovation**. 6 (3), 287-299.
- พิมพ์กมล เกษแก้ว. (2563). กระบวนทัศน์การบริหารสาธารณะ. **วารสารรัชตภาคย์**. 14 (34), 276-285.
- พีรดาว สุจริตพันธ์ และเพ็ญศรี ฉิรินัง. (2565). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐในบริบทระบบราชการ 4.0. **Journal of Modern Learning Development**. 7 (4), 389-393.

- วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขตอีสาน ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2566)